

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

ROZGONYI KRISZTINA
**A HÁLÓZATI MÉDIUMOK SZABÁLYOZÁSÁNAK NÉHÁNY
LEHETSÉGES SZEMPONTJA**

I. Bevezetés

Az Internet, a hírközlés és/vagy a média jogi vetületeivel foglalkozó jogászok körében jó ideje komoly szakmai, sőt (jog)filozófiai viták dúlnak azzal kapcsolatban, hogy az államnak hol, s miként kellene jogalkotói, szabályozói szerepet vállalnia az Információs Társadalom kialakulásának előmozdítása érdekében. Nemrégiben magam is részt vehettem az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) megbízásából abban a szakértői munkában, amely a hírközlési szabályozás megújításához kapcsolódóan az Internettel kapcsolatos, a hírközlési – tehát technológiai – kérdéseken túli, elsősorban a különböző szolgáltatásokkal, az elérhető tartalmakkal foglalkozó lehetséges szabályozási lépéseket vizsgálta. E munka során is felszínre kerültek az említett ellentmondások, filozófiai különbségek.

Az alapvető ellentmondás e viták során alapvetően az állami szerepvállalás szükségességére, avagy annak kifejezetten káros volta tekintetében mutatkozik. Úgy vélem, a viták résztvevői az Internet mint médium alapvető működése és törvényszerűségei vonatkozásában képviselnek ellentétes nézeteket: míg az egyik felfogás az Internetet mint a demokrácia, így a szólás- és a vélemény szabadságának legideálisabb terét feltételezi, ahol a szereplők, azaz a „szólni kívánók” – legyenek azok egyszeri userek vagy vezető tartalomszolgáltatók – alapjában véve egyenlők és egyenrangúak, addig az általam is vallott elképzelések ezt a közeget „ugyanolyannak” tekintik, mint a való élet bármely más kommunikációs terét, ahol ugyanazok az egyenlőtlen, aszimmetrikus viszonyok képeződnek le. Megítélésem szerint nem lehet semmilyen körülmények között azonos lehetőségekkel és így azonos hatásfokú jogokkal rendelkezőnek tekinteni azt az egyetemistát, aki a saját honlapján helyez el pl. önmagáról információkat, és bármely vezető tartalomszolgáltatót, amely ugyancsak a saját szolgáltatása keretén belül teszi közzé azokat. Ebből következően a szabályozásnak, tehát az állami beavatkozásnak ezekre az egyenlőtlenségekre kell reagálnia, és az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére alkalmas és legkevésbé káros eszközöket megtalálnia.

A szólásszabadság kérdése filozófiai-politikai és nem technikai kérdés. Az Internet, mint médium, technikai lehetőséget biztosít a megszólalóknak arra, hogy véleményüket szabadon kifejtsék, ám ez nem jelenti azt, hogy az Internet által biztosított mediatisált kommunikációs térben más szabályok érvényesülnének, mint a való világban. A nagy nyilvánosság, a piac, az interaktivitás olyan fogalmak, amelyek ugyanúgy érvényesülnek az Internet terében is, mint a való világban. Ráadásul valójában a két „tér” nem is különül el egymástól, hiszen pl. egyes honlapokat (internettér-beli helyeket) a „való világban” lévő eszközökkel (mint pl. reklám) lehet ismertté tenni.

Általánosságban elmondható, hogy az internetes kommunikáció a való világbélihez hasonlóan strukturált nyilvánosság; ezért a szólásszabadság elvének érvényesülésén túlmenő, strukturált (ám lényegét tekintve nem a való világbelitől eltérő, hanem épp ahhoz kapcsolódó) szabályozást igényel. Amiképpen a nyilvánosság terének részletes jogi szabályozását nem a nyomdagépek megjelenése, hanem – Habermas kifejezésével – a társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása indokolta, hasonlóképpen nem lehet egy információközvetítési technológiára (egységes méretű adatsomagok továbbítására alkalmas zárt, szerteágazó és korlátlanul bővíthető hálózat – ez az Internet) hivatkozva akadályozni a szólásszabadság korlátlan érvényesítésén túlmenő részletes jogi szabályozást.

Remélem, ezzel a pár gondolattal sikerült rávilágítanom arra, hogy a következőkben részletezett javaslatoknál az egyes konkrét elképzeléseket milyen „mögöttes” gondolatokra alapoztam.

II. Néhány javaslat az Interneten folytatott kommunikáció szabályozhatósága tekintetében

Az alábbiakban összefoglalt elképzeléseket részben a bevezetőben is említett szakértői team tagjaként, részben korábbi – elsősorban a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének jogi szakértőjeként végzett - munkám keretében gyűjtöttem csokorba.

A legfőbb javaslatok csak említészerűen:

- elektronikus közigazgatás,
- személyes adatok védelme,

- a polgári célú kriptográfia használatának biztosítása,
- a kiskorúak védelme,
- a kéretlen reklámközlések ('spam') kérdései,
- az elektronikus kereskedelem és egyéb szolgáltatások elterjedésének elősegítését szolgáló szabályozás kérdése, valamint elektronikus aláírás és informatikai biztonság kérdései,
- a szolgáltatók felelősségi viszonyainak rendezése,
- szerzői jogi szabályok,
- a domain nevekkel kapcsolatos szabályozás,
- önszabályozás az információs társadalomban,
- alternatív vitarendezés,
- a Sajtótörvény és az on-line médiumok,
- az internetes tartalmak támogatása.

Ezek közül a javaslatok közül kizárólag azokat kívánám kiemelni, és jelen írásban ismertetni, amelyek a fentiekben leírt gondolatokkal összefüggésben vannak: a kiskorúak védelmének és a sajtószabályozásnak a kérdéseit. Mindettől függetlenül, mint tágabban összefüggő kérdéskörrel, az önszabályozás és az állam joghatóságának viszonyáról is tennék néhány észrevételt.

II.1. A kiskorúak védelmének néhány szempontja

Ebben a kérdéskörben mindenekelőtt azt érdemes megvizsgálni, hogy van-e, és ha igen, milyen terjedelmű feladata az államnak az Interneten fellelhető, a kiskorúakra káros tartalmak tekintetében. Megítélésem szerint – részben az Alkotmányból, részben az Európai Unió, illetve az Európa Tanács számos dokumentumából¹ következően, valamint az állami szerepvállalás némiképpen gondoskodó jellegét szükségesnek tartva – az államnak tevélegesen fel kell lépnie ezen a területen, mindvégig szem előtt tartva más alkotmányos jogok, így elsősorban a szólás- és véleményszabadság kiemelt oltalmát.

---

¹ Említhetjük itt az Európai Unió 1998-as Ajánlását, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 2001. szeptemberében elfogadott Ajánlását, illetve az EU eSafe 2003-2004 programját.

Az Internet használatának elterjedésében meghatározó szerepet játszik többek között az, hogy a felhasználók biztonságosnak tartják-e a rajta folytatott kommunikációt. Bizalom és biztonság nélkül a csábító szolgáltatások ellenére sem fog oly mértékben elterjedni az on-line technológiák használata, mint ahogy egy információs társadalom kiépítéséhez szükséges. Ehhez pedig az kell, hogy a világháló használatakor a felhasználó tudja, hogy az adatai, elérhetősége, e-mail címe, programjai, a saját gépén vagy hálózatában tárolt adatok biztonságban vannak, tudja hogy olyan információkhoz, azokhoz és csak azokhoz jut hozzá, amelyeket valóban kíván, hogy a saját pénzén kéretlenül nem öntik el nem kívánt reklám- és más célú üzenetek, és hogy a világháló nem nyújt korlátlan és kontrollálatlan teret arra, hogy bűncselekmények tényállását megvalósító információkat közöljenek és tegyenek rajta hozzáférhetővé.

Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése alapján a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges. A gyermekek egészséges fejlődéshez való joga – természetét tekintve - nem szabadságjog, amely alapvetően az állam be nem avatkozását kívánja meg, hanem olyan gazdasági, kulturális természetű jog, amely az államot érvényesítése érdekében elsősorban tevőleges közreműködésre kötelezi. Az államnak tehát részt kell vállalnia abban a feladatban, amely a kiskorú felhasználókat védi az egészséges fejlődésükre káros, ártalmas hatással bíró tartalmakkal szemben.

A gyermekek számára káros tartalmak azonban sokfélék, azokat nem lehet a jogi kezelés és szankcionálás szempontjából sem egy csoportba sorolni. Az állami szerepvállalásnak is másnak kell lennie az illegális, a deliktum vagy szabálysértés körébe tartozó, és ugyancsak másnak a legális, csak a kiskorú felhasználók számára ártalmas tartalmakkal kapcsolatban.

Fontos kiemelni, hogy az Európai Unió által meghatározott aktuális cselekvési irány sem a normatív jogi megoldást sürgeti, hanem a soft law, vagy az önszabályozás, és az ehhez szorosan kapcsolódó felhasználói tudatosság erősítését tartja a megfelelő eszköznek. Mindezt célszerű lenne a hatályos magyar jogban is rögzített állami kötelezettségként megfogalmazni. A legfőbb lehetséges eszközök (amelyek közül az első kettő tekintetében teljes egyetértés mutatkozott a munka során is):

A. Segélyvonalak felállíttatása és működtetése: azaz illegális tartalmak esetén

bejelentési lehetőség biztosítása;

- B. Oktatás, tájékoztatás, felvilágosítás: a nem jogellenes, de jellegüknél fogva a kiskorúak számára nem kívánatos, felkészületlenségük, éretlenségük miatt a fejlődésükre esetlegesen káros hatást gyakorló tartalmakkal szemben a koncepció kidolgozói egyhangúlag javasolják a felhasználók – mind a szülők, mind a gyerekek, valamint a pedagógusok, illetve más, a gyermekek felügyeletét ellátó nagykorúak – oktatását, tájékoztatását, és felvilágosítását szolgáló feladatok ellátását.
- C. Szűrő-címkéző rendszerek: meggyőződésem, hogy dolga és kötelessége az államnak, hogy a szülők részére biztosítsa azt a lehetőséget, hogy saját döntésük szerint technikai eszközökkel is – tehát szűrőkkel – megóvhassák gyermekeiket a nem kívánatos tartalmaktól. Ehhez pedig a következő szükséges: az ún. szűrő- és címkéző-rendszerek kizárólag önkéntes alapon történő igénybevételének deklarálása, valamint állami szerepvállalás az ismeretterjesztésben, és esetlegesen ezen rendszerek fejlesztésében és terjesztésében. Ez azt jelenti, hogy az állam szükség szerint, például pályázati alapon támogathatja ilyen rendszerek fejlesztését, magyar nyelvre adaptálását, elterjesztését azzal, hogy sem a szűrést, sem a címkézést – sem a szolgáltatók, sem meghatározott felhasználók, így pl. közintézmények számára - kötelező erővel semmilyen körülmények között nem írhatja elő, mivel az mindenképpen a szólás- és véleményszabadság alkotmányos jogába ütközne.

Személyes meggyőződésem, hogy mint sok minden másban, így ebben a kérdésben sem hordja magánál senki a „bölcsek követ”, nem létezik egyféle „igaz út”. Ugyanakkor hiszem azt, hogy a legnagyobb körültekintéssel és elővigyázatossággal, de meg kell próbálni a lehető legkisebb kárt okozó válasszal szolgálni a szülők, pedagógusok jogos aggodalmaira.

II. 2. A sajtószabályozás lehetséges kiterjesztése az on-line tartalmakra

Az alapvető kérdés, amelyet e tekintetben feltettünk, a következő volt: kívánjuk-e, hogy az on-line sajtótermékekre ugyanolyan típusú szabályok vonatkozzanak, mint a nyomtatottakra vagy a műsorszolgáltatásokra? Amennyiben igen, milyen jogalkotási módszerrel látjuk ezt kivitelezhetőnek, megoldható-e ez a jelenlegi jogszabályi

környezet megfelelő módosításával?

Mielőtt azonban a konkrét kérdések megválaszolásába belefognék, szeretném bemutatni azokat az alapvetéseket, amelyek számomra a legmeghatározóbbak az Internet, mint kommunikációs közeg megértéséhez.

A közvetlen emberi kommunikáció lényege szerint megköveteli, hogy a kommunikáló felek egy időben, egy térben legyenek jelen. Ez jelentősen behatárolja a kommunikáció lehetőségeit. A kommunikációs eszközök ezt a kettős korlátot próbálják megszüntetni. Amikor telefonon beszélünk egymással, akkor a térbeli együttlét követelményétől szabadulunk meg, ha egy levélben hagyunk üzenetet valakinek, akkor függetleníthetjük magunkat az egyidejű jelenlét kényszerétől (és persze legtöbbször a térbeli összekötöttségtől). A modern média kialakulásakor a tömegkommunikációs eszközök alkalmazásával egyfelől lehetővé válik, hogy a kommunikáció mind az időbeli, mind a térbeli kötöttségektől teljesen függetlenné válhasson, másfelől kialakulnak a „kommunikálandó üzenetek” előállítását, sokszorosítását, terjesztését végző termelési-elosztási rendszerek. Utóbbiak a modern média esetében is ugyanolyan logika alapján működnek, mint minden hagyományos anyagi termék esetében. Elő kell állítani az alapterméket, a „prototípust”, aztán meg kell tervezni, hogy hány helyre (hány fogyasztónak) akarják eljuttatni az „árut”, majd a prototípus alapján megfelelő példányszámban sokszorosítani, végül terjeszteni kell a „tömegterméket”. Az újság, a könyv, a hanglemezzel, a hangkazetta, a videó, a CD semmiben nem különbözik a kenyértől, nadrágtól, ceruzától vagy épp az autótól (a tévé és a mozi egy kicsit már más, de ez a probléma jelen összefüggésben talán félretehető). Mindebből viszont következik, hogy adott médium hatása nagyon erősen korrelál azzal a példányszámmal, amennyiben egy bizonyos üzenet eljutott a fogyasztókhoz. Ezért kíméletlen a példányszámért, nézettségért, olvasottságért stb. folytatott harc. Egy sajtóban megjelent cikk hatásmechanizmusa tehát a következő: a kommunikátor vélemény (üzenetet) formál, azaz „prototípust készít”, amit mások sokszorosítanak és terjesztenek, majd az olvasók (befogadók) a sokszorosított példányokhoz hozzájutnak és a cikket (üzenetet) elolvassák (befogadják). A tartalmi kérdésektől most eltekintve a cikk akkor érhet el nagyobb hatást, ha több olvasóhoz jut el, és – a dolgokat itt újra egy kissé leegyszerűsítve – úgy lehet több olvasót elérni, ha:

1. több példányszámban nyomtatják ki a lapot (sokszorosítás),
2. több emberhez juttatják el a lapot (terjesztés).

A digitális hálózati környezetben minden alapvetően megváltozik. Az eredeti üzenet, cikk, kép stb. (a prototípus) előállítását után ugyanis ebben a világban nincs szükség sokszorosításra. A hozzáférést itt úgy lehet biztosítani, hogy az elkészült dokumentumot egyszerűen „kiteszik” a hálózat adott pontjára. És ha valaki olvasni, nézni, hallgatni akarja, akkor odamegy a hálózati címre, és megszerzi (voltageképpen lemásolja) magának a „szerzői terméket”. A hálóra feltenni egy elkészült új dokumentumot nagyon könnyű, szinte mindenki számára megvalósítható feladat. A publikálás könnyedsége a hálózati lét nagyon szerethető (demokratikus) vonása.

Azáltal, hogy a tartalmak digitalizálását, kezelését és a tartalmakhoz való hozzáférés biztosítását a digitális hálózati környezet oly’ könnyűvé teszi, könnyen kialakulhat az a látszat, hogy a digitális tartalmak fizikai elérhetőségének biztosításával minden korábbinál kedvezőbb helyzet állt elő a gondolatok, tartalmak, vélemények nyilvánosság előtti egyenlő megjelenésének esélyét tekintve. Ez azonban sajnos illúzió. Az még igaz, hogy a digitális világ dokumentumai valóban teljesen egyenrangúak abban az értelemben, hogy valamennyien egyetlen egyedi címet elfoglalva léteznek a digitális térben, elméletileg ugyanolyan módon tehető fel a hálóra és ugyanolyan könnyen érhetőek el valamennyien. Látni kell azonban, hogy a digitális láthatóság, az igazi elérhetőség az egyszerű és könnyű publikálásnál többet kíván. A tartalmak digitalizálása és azok fizikai elérhetőségének biztosítása csak a kezdet: szükséges, de nem elégséges feltétel.

Az Internet térében a nyilvánosság mértéke egyrészt a nem-internetes térhez hasonlóan alakul, másrészt a sajátos technikai lehetőségek által meghatározott. Az internetes nyilvánosság tere éppen úgy működik, mint egy város: ha egy boltot nyitunk egy forgalmas utcán, ott, ahol sokan járnak, nagyobb esélyünk van, hogy vásárlónk legyen, mint ha egy eldugott, külvárosi utcában tesszük ugyanezt. Ha hirdetjük, ismertté tesszük, márkanevvel látjuk el a boltot, a márkanevet bevezetjük, a vásárlók emlékezetében rögzítjük, akkor a külvárosi bolt is lehet sikeres. Az Internet ugyanakkor technizálja az emlékezetet, az eljutás útvonalát és a lehetséges kapcsolódásokat. A lényeg azonban az, hogy ismertté kell tenni az „árunkat”, cselekvésre kell ösztönözni a fogyasztót, ez marketinget, reklámot, PR-t igényel a digitális térben éppen úgy, mint azon kívül. Ez a digitális láthatóság a nem digitális térhez hasonlatossá teszi.

A hálózatra feltett tartalom továbbá akkor válik láthatóvá, akkor lesz elérhető, ha a dokumentumokra – mások által megfogalmazott és forgalmas hálózati helyekre kitett – utalások (linkek) kezdenek mutatni, vagyis ha a tartalmak minél jobb helyre kerülnek a

digitális tér utalásrendszerében. A fizikailag elérhető tartalmak igazi hasznosulása, értékesülése a rájuk mutató utalásrendszer függvénye. Ha valaki publikál valamit a hálózaton, akkor az hiába elérhető elméletileg bárki számára a világon, ha nincs rámutató link, senki sem fog tudni róla, tehát senki sem fogja elolvasni. A hálózati dokumentum hatómechanizmusa tehát a következő:

1. elkészül az eredeti dokumentum (prototípuskészítés)
2. kiteszik a hálózatra (publikáció)
3. a dokumentumra mutató utalásokat tesznek ki a hálózat más helyeire (terjesztés linkek/utalások segítségével)
4. az olvasók a linkeken keresztül eljutnak a dokumentum hálózati címéhez, letöltik maguknak a dokumentumot (egyedi/eseti sokszorosítás).

A folyamat kulcsmozzanata a linkelés. A linkrendszer a digitális világ terjesztési mechanizmusa ugyanolyan belső összefüggésekkel, kényszerekkel, mint a hagyományos világ hagyományos terjesztési rendszerei. Mindezek alapján viszont meg kell fogalmaznunk a digitális publikálás fontos szabályát: először digitálisan lenni, létezni kell, aztán digitálisan látszani. És utóbbi a fontosabb!

Éppen ezért egy forgalmas hírportálon megjelent link egy adott cikkre ezerszer többet ér, mint egy személyes honlapon elhelyezett utalás a válaszcikkre, mert sokkal több olvasó számára jelzi (fedi fel) azt a tényt, hogy valahol a digitális térben létezik egy cikk. Az a médium lesz tehát a hatásos, amelyik sok olvasót elér. A nézőért, olvasóért, hallgatóért, látogatóért, felhasználóért folytatott harc tehát megmarad, csak átalakul: a hagyományos világ példány-, néző- és hallgatószáma helyére itt a látogatók, meg a letöltések száma kerül. Ez pedig a különböző médiumok, hálózati helyek között ugyanazt az aszimmetriát teremti újra, mint ami a hagyományos világban tapasztalható².

Az „Internet” szabályozásával kapcsolatos törekvések mindegyike kiemelten kezeli egyébként is az internetes újságírás és a hatályos sajtójog viszonyának kérdését, a problémák lehetséges megoldását. Ezen javaslatok kiindulópontként a hatályos

---

² Szakadát István: Nem elég digitálisnak lenni. Látszani kell.

sajtószabályozás alkalmazhatóságát vizsgálják, majd ennek számbavételét követően kísérelnek meg megoldást kínálni az így felszínre kerülő ellentmondásokra, illetve az egyébként, az Internet sajátosságaiából adódó jelenségek kezelésére.

Abból következően azonban, hogy a jelenleg hatályos szabályozás nem egyértelmű az on-line lapok tekintetében, az a sajátos helyzet adódott mostanra, hogy gyakorlatilag ugyanolyan jogi megítélésű tevékenységet (hírszolgáltatás, frissítés, újságírók által készített tartalom, stb.) ma különböző jogi státuszban folytatnak a tartalomszolgáltatók: csak a saját belátásukon múlik, hogy minnek „minősítik” magukat, vállalják-e a lényegesen kedvezőtlenebb következményekkel járó „sajtótevékenység” alá történő besorolást.

A sajtószabályozás kiemelt területével, a sajtó-helyreigazítás jogintézményével pedig azért is indokolt külön foglalkozni, mert a személyiségi jogok védelmének olyan sajátos eszközéről van szó, amely egyrészt jogtechnikailag is összetett módon (több, különálló jogszabályban) nyert szabályozást, másrészt a jóhírnév, a becsület és az emberi méltóság védelmének leggyakrabban igénybe vehető és leghatékonyabb eszköze.

Remélem, hogy a fenti gondolatokkal sikerült megvilágítanom, hogy miért tartom kiemelten fontosnak annak beismerését, hogy az Internet mint médium, az ott megjelenő tartalmak valójában, hatásukban, illetőleg „hozzáférhetőségük” tekintetében gyakorlatilag azonosak akár a nyomtatott sajtótermékekkel, akár az elektronikus médiumokkal, tehát a televíziókkal, rádiókkal: éppen ezért a jogalkotásnak ezekre a törvényszerűségekre kell reagálnia.

Véleményem szerint a fentiekben vázolt szabályozási célok megvalósítása mindenekelőtt a hatályos sajtótörvény módosításával, részben a törvény által definiált fogalmak pontosításával, részben az on-line sajtótevékenység specialitásait figyelembe vevő részletszabályokkal lehetséges.³

Elsőként arra a kérdésre kell választ adnunk, hogy az on-line sajtó megfelel-e a jelenleg hatályos definíciók alapján az „időszaki lap” fogalmának, ezáltal a „sajtó” részének tekinthető-e?

---

³ Az ismertebb külföldi példák, így pl. a német, francia, ugyancsak a hatályos szabályaik módosítását, valamint teljességgel újak megalkotását választották. Különösen aktuális ez a kérdés jelenleg az Európa Tanács esetében is, ahol éppen az elmúlt hónapokban fogadták el azon határozat tervezetét, amely az ún. 'right of reply' intézményét nem csak a professzionális on-line újságokra, hanem pl. az amatőr blog-okra is kiterjesztené.

Erre a kérdésre az a válasz adható, hogy bár elvileg, némi „erőltetéssel” ma is megfeleltethető a fogalomnak az on-line újság⁴, de mindenképpen fontos lenne ennek egyértelművé tétele: az on-line időszaki lap ugyanolyan, közérdeklődésre számot tartó, hír vagy időszerű politikai tartalmú, napi aktuális tartalomszolgáltatás, amelyre jellemző a folyamatos vagy rendszeres frissítés, ezáltal a sajtótörvény hatálya alá tartozik, és ezáltal mindazok a rendelkezések is vonatkoznak rá, amelyek a sajtóra egyebekben irányadóak. Ez a szabályozásban az időszaki lap fogalmának kiterjesztésével járó konzekvenciaként jelentkezik, mindazonáltal a nyilvántartásra vonatkozó szabályozás néhány részletében⁵ történő módosítását is megkívánja. Így a nyilvántartásba vételhez szolgáltatandó adatok körét elengedhetetlen az internetes lap domainnévvel/URL-jével kibővíteni. Itt szükséges utalni arra ugyanakkor, hogy bármely tartalomszolgáltatás tekintetében előfordulhat, hogy a szolgáltatásnak csak meghatározott része fog időszaki lapnak minősülni (pl. a fórum már nem), így a szolgáltatásnak csak ezen részére fognak a sajtószabályozás rendelkezései kiterjedni.

Az on-line lapok esetében is indokolt az impresszum, vagyis a szerkesztésre és az Interneten történő megjelentetésre vonatkozó legfontosabb adatok feltüntetése kötelezettségének előírása.

Szükséges a kötelespéldány-szolgáltatás újradefiniálása: azaz az archiválási kötelezettség bevezetése. A kötelespéldány-szolgáltatási kötelezettséget ma a sajtótermékek kötelespéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról szóló 60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet írja elő, és szabályozza annak módját. Tekintettel arra, hogy ez a kötelezettség értelemszerűen csak a nyomtatott és ezáltal fizikailag létező példányokra vonatkozhat, ezért értelemszerűen az on-line világban meg kell találni az ezen kötelezettségnek megfelelő, és az azonos célt azonos eredménnyel szolgáló eszközt.

Az archiválási kötelezettség előírása alapvetően két célt szolgálhat. A konkrét jogérvényesítési eljárás sikerének alapvető feltétele, hogy az esetleges jogviták során a vitatott publikáció a későbbiekben is mind a felek, mind pedig az eljáró bíróság rendelkezésére álljon (a bizonyítás eszköze). Ezen túl lehet még célja az archiválásnak a kulturális értékek megőrzése is. A tartalomszolgáltatók számára egyrészt kötelező belső archiválást szükséges tehát megállapítani, a kötelezettség időtartamát az eljárási

⁴ Ezt az álláspontot támasztja alá az a tény is, hogy a legnagyobb tartalomszolgáltatók, így pl. az Origo és az INDEX ma is rendelkeznek lapengedéllyel, ezáltal már ma is a sajtótörvény hatálya alatt tevékenykednek.

⁵ Az említett változtatások legnagyobb részét a sajtótörvény végrehajtásáról szóló 12/1986. (IV. 22.) MT rendelet módosítását kívánják meg.

határidőkre tekintettel határozva meg. Az archiválásnak nem egyszerűen a megjelent tartalom megőrzését kell jelentenie, hanem olyan adatokét is (naplófájlok, stb.), amelyet bizonyítják, hogy az adott tartalom ténylegesen nyilvánosságra került-e, és azt a nyilvánosság tagjai – a felhasználók – megtekintették-e. Ez ugyanis a „nyilvános közlés” jogi kategóriája alkalmazhatóságának, és ezáltal mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi jogkövetkezmények érvényesítésének kritériuma.⁶ Ugyanakkor biztosítani kell az archivált „példányok” megfelelő megőrzését az utókor számára, amely azonban már csak egy külső szerv, intézmény által valósítható meg, ám ennek a kérdéskörnek a pontos körüljárása mindenképpen meghaladná jelen írás kereteit.

Bármilyen jogérvényesítés alapvető feltétele, hogy a sérelmet szenvedett fél számára az adott on-line újság pontosan azonosítható legyen. Ennek érdekében szükséges az on-line újságoknak – a jelenleg is időszakai lapként működő sajtótermékekhez hasonló módon történő – bejelentése és nyilvántartásba vétele.

Amennyiben az előbbieken részletezett módosítások megtörténnek – azaz az on-line lap is időszakai lapnak minősül – úgy a sajtóhelyreigazítási eljárás lefolytatásának sincsen további akadálya. Ugyanakkor a sajtó-helyreigazítási eljárásban különösen fontos szerepe van a határidőknek, ezek eredménytelen eltelte a jogérvényesítés tekintetében vagy jogvesztő, vagy éppen jogot keletkeztető.

„A hatályos szabályozás abból indul ki, hogy a sérelmezett tényközlés egy konkrét, meghatározott időpontban történik (pl. megjelenik a napilap, a rádióban bementik a hírt), és általában is a jogsérelem elkövetése egyszeri és egyedi; míg az Interneten keresztül elkövetett jogsérelem okozásának már a kezdő időpontja is nehezen meghatározható, továbbá ez a jogsérelem folyamatos, mindaddig tart, amíg a sérelmezett hír hozzáférhető a hálózaton. Tekintettel az internetes tartalomszolgáltatás folyamatosságára, indokolt a közlemény közzétételének módját is megfelelően meghatározni. E körben célszerű annak a törvényben történő megfogalmazása, hogy a helyreigazító közleményt az internetes sajtószervnek mindaddig közzé kell tennie, amíg a joggal sérelmezett tartalom is elérhető. A hozzáférés megszüntetését követően közzétett helyreigazító közlemény közzétételéhez megszabott határidő meghatározását a felek megegyezésére, ilyen hiányában a bíróság döntésére célszerű bízni.”⁷ Ehhez azt tudom csak hozzátenni, hogy a közzététel módját (a közzététel helye, a betűnagyság,

⁶ Ma egy on-line újság ellen folytatott helyreigazítási perben az újság, azaz az alperes nyugodtan hivatkozhat arra ugyanis, hogy a sérelmezett tartalmat a nyilvánosság tagjai nem látták valójában, hiszen egyedül és kizárólag ő maga az, aki adatokkal rendelkezik arra nézve, hogy egyénél – azaz a felperesnél – többen látták az adott írást.

⁷ Országos Rádió és Televízió Testület Irodája Stratégiai Igazgatóság, „Az elektronikus úton végzett nyilvános kommunikáció tartalomszabályozásának alaptételei”, 2002. március 7.

stb.) a lehető legrészletesebben kell szabályozni, mivel ezek a körülmények döntően befolyásolhatják a helyreigazítás tényleges súlyát.

Semmiképpen nem tartom ugyanakkor alkalmazhatónak az ún. „értesítési-eltávolítási” eljárás intézményét a helyreigazítás során, mivel ezáltal a helyreigazítandó közlemény valóság tartalmának bíróság általi elbírálása kerülne veszélybe.

Mondandóm lényege tehát, hogy az on-line tartalmak esetében épp úgy meg kell húznunk a világos határokat a sajtótevékenység és az ettől eltérő tartalmak között (elismerve azt, hogy mindez sok esetben nem lesz egyszerű, de a „nyomtatott világban” sem könnyebb jogi fogalmakkal leírni a különbséget pl. a kollégiumi újság és a Népszabadság között). Amint ezt megtettük, és beláttuk azt, hogy ebben a világban a kommunikáló felek viszonya gyakorlatilag azonos bármely más közegéhez, úgy egyértelművé válik, hogy miért van szükség a felek „szóláshoz”, azaz a csatornához való hozzáférése jogának és tényleges lehetőségeinek kiegyensúlyozására.

II. 3. Az önszabályozás és az állam viszonya

Mindezen megállapítások, amelyeket a fentiekben tettem, alapvetően feltételeznek egy nagyon fontos körülményt: az állami- és az önszabályozás (mint a civil társadalom működése) szükséges és kívánatos egyensúlyát, kölcsönös egymásra épülését. Ehhez több előfeltétel teljesülése szükséges.

Az egyik ilyen feltétel az önszabályozás állami elismerése, azaz annak deklarálása az állam részéről, hogy ezt a fajta „joghatóságot” az államéval teljes körűen és alapjaiban azonosnak tekinti a saját törvényszerűségein belül. Ez két dolgot jelent: egyrészt az állam minden módon és formában köteles tartózkodni attól, hogy bármely eszközzel beavatkozzon a civil társadalom működésébe, másrészt viszont fel kell ismernie, hogy sok esetben az állami feladatok ellátását is hatékonyabban, esetleg olcsóbban bízhatja ezen szerveződésekre.

Nagyon fontos mindemellett látnunk azt, hogy az önszabályozó szervezet elsősorban és mindenekelőtt rendelkezik valamivel, amivel az állami hatóság nem: olyan speciális, egyedi és naprakész ismeretekkel, amelyek különösen az on-line világban

elengedhetetlenek, és amelyek legfőképpen megalapozzák működésének hatékonyabb voltát.

A tekintetben pedig, hogy ez az elismerés ne csak üres deklaráció legyen, a következők a lényegesek:

- az állam minden egyes érintett területen – a jelen esetben ilyennek tekinthetőek pl. a tartalomszolgáltatások, a domain nevek elosztása, stb. – pontosan rögzítse az állami szerepvállalás tartalmát és kereteit, majd ezt követően
- definiálja, hogy hol tartja hatékonyabbnak vagy egyedül lehetségesnek az érintett szereplők önszabályozását, és mindezen esetekben
- kezdje meg az állami feladatok „kiszerezését”, megvalósításuk jogának és kötelezettségének átruházását a civil társadalomra, természetesen az ehhez szükséges feltételek, így pl. pénzeszközök biztosítása mellett.

Megpróbálom a fentieket egy nagyon konkrét példával illusztrálni:

- a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) immáron több ízben (mind az országos, mind az önkormányzati választások alkalmával) végzett saját elhatározása és döntése alapján monitoringot az egyes tartalomszolgáltatók körében, azt vizsgálva, hogy egyrészt a hatályos jogszabályok, másrészt az azokból az MTE értelmezése, és ennek az értelmezésnek az Országos Választási Bizottság (OVB) általi jóváhagyása alapján, a szolgáltatások megfelelnek-e az előírásoknak;
- ezt a feladatot az MTE saját eszközeivel hajtotta végre úgy, hogy a tevékenység hangsúlyozottan nemcsak az MTE tagságának, hanem minden más lehetséges szolgáltatónak a vizsgálatára is irányult;
- az elvégzett munka kiértékelése és tapasztalatainak hasznosítása tehát az MTE „sajátja” marad.

Amennyiben a fent leírtak alapján tehát az OVB, miután számba vette és konkretizálta saját hatáskörét, kötelezettségeit, és az ehhez szükséges és rendelkezésre álló kapacitásait, és ennek alapján úgy dönt, hogy az on-line világban a választások tisztaságának, a kampánycsendnek és az egyéb előírások érvényesülésének figyelemmel kísérését nem tartja célszerűnek saját szervezetén belül tartani (természetesen a szabályok megsértőivel szembeni fellépés mindenkor, így jelen esetben is kizárólag az állam joghatósága alá tartozhat), pályázatot írhat ki például civil, azaz önszabályozó

szervezetek számára a feladat ellátására. Ennek eredményeképpen szerződést köthet a nyertes szerveződéssel, a feladat ellátásához ellenszolgáltatást biztosíthat, és ugyanakkor számon is kérheti a feladat ellátását (ez a megoldás egyébként sok más területen, így többek között az egészségügyben elterjedt, ahol alapítványokra, egyéb magánkezdemenyvezésekre bízzák gyakran ún. közszolgáltatási szerződéssel meghatározott feladatok ellátását, pl. rehabilitációt).

Megítélésem szerint ezen két elem egyidejű létezése esetén – tehát az önszabályozás teljes szabadsága, ugyanakkor az állam részéről „partnerkénti” elismerése – kialakulhatna és hatékonyan működhetne a divatosan ko-regulációnak nevezett szabályozási modell.

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

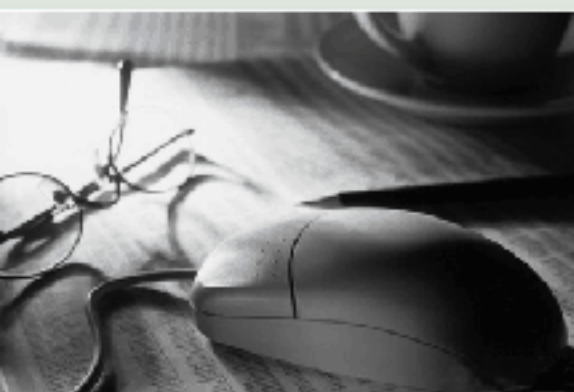
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás